

ارزیابی نقش طایفه گرایی در احساس امنیت اجتماعی

(مطالعه موردی: شهر ایذه)

ناهد سجادیان^۱ مرتضی نعمتی^۲

علی شجاعیان^۳ پریش اورکی^۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۳/۲۰

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۱۲/۱۱

چکیده

یکی از ویژگی‌های نظام ایلی و اجتماعات با ساختار طایفه‌ای و عشیره‌ای معمولاً خویشاوندگرایی است. معمولاً ناهمگنی در طایفه گرایی و تنوعات جغرافیایی از انسجام ملی دولت می‌کاهد. به همین دلیل پژوهش حاضر با هدف ارزیابی نقش طایفه گرایی در احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر ایذه انجام شده است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی از نوع کاربردی-نظری می‌باشد. اطلاعات لازم به صورت کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه و مصاحبه) جمع‌آوری شده و جامعه آماری شهر ایذه می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران نمونه‌ای به حجم ۳۴۸ نفر به دست آمده است. در مرحله‌ی بعدی، اطلاعات جمع‌آوری شده، از طریق نرم افزار spss با آزمون‌های پی‌رسون و اسپیرمن تجزیه و تحلیل گردیده و نتایج به صورت جداول ارائه شده است. برای ویرایش نقشه‌ها از نرم افزار GIS کمک گرفته شده است.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد از بین پاسخ‌گویان، ۵۲/۶ درصد خانم‌ها و ۴۵/۱ درصد آقایان بوده‌اند، ۳۶/۵ درصد پاسخگویان مجرد و ۵۰/۹ درصد متأهل بوده‌اند. ۵۵/۲ درصد محیط طایفه‌ای شهر و ۴۳ درصد درگیری‌های طایفه‌ای را باعث احساس ناامنی خود می‌دانستند. ۲۱/۵ درصد به علت درگیری‌های طایفه‌ای محل سکونت خود را ترک کرده‌اند. ۱۹/۰ درصد در زمان درگیری بین طایفه‌ها در فضای شهر اصلاً رفت و آمد نمی‌کنند. از دیگر نتایج پژوهش حاضر این است که بین تحصیلات، محیط طایفه گرایی شهر با احساس ناامنی شهروندان رابطه مستقیم و معنادار اما بین تعصب نسبت به طایفه خود با حس ناامنی اجتماعی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: طایفه، طایفه گرایی، قوم گرایی، نزاع‌های دسته جمعی، احساس ناامنی اجتماعی، شهر ایذه

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز nsajadian@yahoo.com

۲- استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز nematigeo@gmail.com

۳- مربی جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز shojaian@scu.ac.ir

۴ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز p-oraky@mcsstu.scu.ac.ir

۱- مقدمه

مورد مطالعه این پژوهش شهر ایذه می باشد که به عنوان یکی از شهرستان های استان خوزستان با ۱۲۲۰۱۳ نفر جمعیت در قسمت شمال شرقی استان واقع شده است. افراد ساکن این شهر بختیاری می باشند که خود به چند تیره و طایفه تقسیم می شوند. هر کدام از آن ها به زیر شاخه های دیگر تقسیم شده اند؛ که در معرفی محدوده مورد مطالعه به آن ها پرداخته می شود.

یکی از عناصر مهم وجودی هر حکومت مردمند. همگونی فرهنگی-نژادی یا بر عکس، ناهمگونی می تواند باعث تقویت یا تضعیف یک جامعه شود. البته این امر به چگونگی رفتار مردم نسبت به یک دیگر و نقش دولت در تقویت پیوندهای ملی یا تضعیف آن، مانند اتخاذ سیاست تبعیض نژادی بستگی دارد. در میان کشورها، آن ها که دارای یک قوم منحصر به فرد هستند، آن گروه قومی بیش از ۹۵ درصد جمعیت را تشکیل می دهد، وضعیتی نزدیک به مطلوب دارند مثل ژاپن و ایسلند. کشورهای که از گروه های قومی متعددی تشکیل شده اند و هیچ کدام از آن ها بیش از ۶۰ درصد جمعیت را تشکیل نمی دهند، به کشورهای چند ملیتی موسومند (میرحیدر، ۱۳۳-۱۲۶:۱۳۹۱). ایران هم کشوری چند قومیتی است و تاریخ سیاسی آن در مقاطع مختلف با نقش فعال قبایل و طوایف گره خورده است. نقش طوایف گاهی مثبت و گاهی منفی است. صرف نظر از این نقش ها، گاهی درون این گروه ها و هم چنین در بعضی از روستاها و شهرها برخوردهایی شکل می گیرد که آثار تخریبی آن، امنیت و آسایش مردم را به خاطر قتل ها و کشتارهای بی امان، سلب می نماید و این یکی از مشکلات اجتماعی است. هنوز در گوشه و کنار کشور ایران بعد از گذشت این همه دگرگونی های اجتماعی و تغییرات فرهنگی، آثار ناگوار پدیده ای به نام نزاع های جمعی و درگیرهای قومی و قبیله ای، طایفه ای مشاهده می شود، هنوز خشونت و نزاع از جمله موضوعاتی است که در فرهنگ بعضی از هموطنان، شاخص قدرت و یا دفاع از منزلت اجتماعی و فرهنگی و حیثیت خانوادگی محسوب می شود (پورافکاری، ۱۳۸۳: ۳).

مسئله تعلق داشتن به یک قوم، یک واحد جغرافیایی کوچک تر چون قبیله (طایفه) یا یک محله، واقعیتی است همیشه حاضر در اندیشه های محیطی انسان (مجتهدزاده، ۵۷-۵۸:۱۳۹۲). چنان که افراد یا گروه های انسانی (تیره ها، اقوام، ملت ها) در جابه جایی های افقی و عمودی خود، آگاهانه یا ناآگاهانه، پیوسته در حفظ اصل یا بازگشت به اصل می کوشند. همانند کشور ایران که شامل همه ابعاد تنوع و تمامی انواع گوناگون زبانی، فرهنگی، گویشی و لهجه ای است؛ که در مقایسه با بیش از ۲۰۰ کشور با واحد جغرافیایی سیاسی فعلی جهان به طور نسبی از بیش ترین تکرر برخوردار است (حسینی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۳۰). به هر علت کشور ایران نیز کشوری است متشکل از اقوام مختلف که عناصر و مؤلفه های متفاوتی بین آن ها و دولت مرکزی پیوند یا گسست ایجاد کرده و احساس قومی در میان طیف وسیعی از جمعیت کشور، کتمان ناپذیر است (عزتی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۵). که این ویژگی علاوه بر مزیت ها به عنوان یک خطر جدی برای کشور به حساب می آید. به طوری که در بسیاری از جوامع روستایی، عشایری و شهری با توجه به ارزش ها و مدل های خاص فرهنگی حاکم بر آن ها با انگیزه ها و فرم های مختلف، درگیری و اختلافات وجود داشته است و هم اکنون نیز در بین جمعیت هایی که به لحاظ قومی، طایفه ای و فرهنگی دارای ویژگی های منحصر به فرد می باشند، به نوعی به چشم می خورند (تیزن، ۱۹۹۲: ۳).

همان طور که اقوام مختلف ایران در مقابل کشورهای دیگر به کشور خود احساس تعلق و تعهد دارند نسبت به قوم خود در مقابل اقوام دیگر، هم چنین نسبت به طایفه ای خود در مقابل طوایف دیگر هم، همین احساس را دارند. این احساس تعلق باعث می شود تا در بعضی مواقع بین اقوام مختلف و طایفه های مختلف درگیری و اختلافات پیش بیاید. این درگیری ها باعث ترس و وحشت و ناامن شدن فضای شهرهای کشور می شوند و از این طریق بر روی امنیت اجتماعی شهروندان تأثیر می گذارند. محدود

فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (ص ۶۱)
ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی ... / ۶۱

شهر ایذه ویژگی‌هایی چون شیوه زیست عشایری، خویشاوندگرایی و احساس تعلق به طایفه‌ای خاص را از دیر باز حفظ کرده است. طایفه‌گرایی و وجود احساسات و روحیات قوی آن که از ویژگی‌های ساختار سنتی ایلی و قبیله‌ای می‌باشد در بین اهالی مشهود و چشمگیر است. یکی از آثار شوم طایفه‌گرایی، نزاع‌های دسته جمعی می‌باشد که هر ساله خسارت‌های مادی و فرهنگی به اشخاص و جامعه وارد می‌کند که بعضاً قابل ترمیم و جبران نیستند. نزاع دسته جمعی معمولاً بدین صورت اتفاق می‌افتد که ابتدا بین دو یا چند نفر به دلایل مختلف (موضوعات جزئی و به عنوان مثال گفتار و رفتار تحریک‌آمیز طرف مقابل دعوا، تعصبات قومی، اختلافات ملکی، مسایل خانوادگی و انتقام‌جویی) مشاجره و برخورد لفظی به وجود می‌آید و دنبال آن درگیری و نزاع فیزیکی آشکار می‌گردد. سپس دامنه نزاع گسترش یافته و به مداخله تعدادی از اطرافیان و اعضای فامیل و طایفه و تیره نیز منتهی می‌گردد. پیامد این نزاع‌ها، ریخته شدن خون افراد بیگناه، ضرب و شتم افراد بی‌گناه، نابودی و غارت اموال اشخاص بی‌گناه، هتک حرمت به نوامیس مردم، و ... می‌باشد. ارتکاب جمعی جرم و گناه و سبک شمردن آن به یک عادت تبدیل می‌شود که به دنبال آن آلودگی محیط اخلاقی و فرهنگی و در نهایت ناامنی رعب و ترس و وحشت را در جامعه دامن می‌زند. این ویژگی‌ها عواقب اجتماعی، سیاسی و امنیتی را به دنبال داشته است. برای از بین بردن ترس و وحشت در جامعه یا کاهش آن باید نظام ارزشی و فکری حاکم بر جامعه را تغییر داد یا به قول فرانسیس آبراهام، تغییر در نگرش و رفتار یکی از عناصر نوسازی است. چنان‌چه بین دو طایفه اختلافی پیش بیاید به ویژه اگر قتلی صورت گیرد، بدون تردید، اعضای طایفه مقابل، اموال و املاک طایفه‌ی قاتل را مورد حمله و تعرض قرار می‌دهند و این مسئله تا مدت‌ها ادامه پیدا خواهد کرد. در سال ۱۲۶۰ بین دو تیره علی رضاوند و عالی نقدعلی که هر دو تیره از طایفه عالی محمودی می‌باشند درگیری و ستیزه رخ داد و در جریان این درگیری یکی از

بنابراین درگیری‌های قومی همیشه به عنوان یکی از مسائل اجتماعی مطرح بوده است که این مسئله در محدود مورد مطالعه پژوهش حاضر در گذشته و امروز منشاء خسارات مالی، جانی و اجتماعی فراوانی بوده که مانع توسعه اجتماعی و اقتصادی در سطح شهرستان ایذه شده است. علاوه بر این‌ها، این مسئله سلامت روانی جامعه را مطرح می‌کند. به همین دلیل نگارنده گان در این پژوهش به بررسی و ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی شهر ایذه می‌پردازند. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا طایفه‌گرایی در شهر ایذه باعث احساس ناامن بودن این شهر می‌شود یا خیر؟

اگر بخواهیم به ضرورت و اهمیت پژوهش بپردازیم؛ نیاز به امنیت از عمیق‌ترین و حیاتی‌ترین نیازهای انسان می‌باشد و در هیچ دوره‌ای از تاریخ، بشر بی‌نیاز از آن نبوده و نخواهد بود. به دلیل اهمیت موضوع، این مسئله در قانون جمهوری اسلامی ایران مورد توجه قرار گرفته و در آن بیش از ۳۰ مورد صریحاً به بیان موضوع امنیت اجتماعی پرداخته است. امنیت و وحدت ملی بر پایه سه بنیاد انسجام اجتماعی و یکپارچگی، رونق اقتصادی، ثبات وحدت سیاسی بنا شده است. فقدان یکی از این بنیادها مانع پیدایش امنیت کامل می‌گردد (کلهر، ۱۳۸۴: ۴۵). امروزه بحث امنیت شهری (احساس امنیت) به یکی از بحث‌های علمی، فنی، کاربردی و اداری مهم تبدیل شده است که به صورت یک موضوع میان‌دانشی و فرادانشی جامع‌نگر در چارچوب جامعه‌شناختی شهری، حقوق، جغرافیا، علوم انتظامی-امنیتی و نظایر آن‌ها بررسی می‌شود. بنابراین در ایجاد امنیت و احساس امنیت، عوامل گوناگونی دخالت دارند که فقدان آن‌ها برقراری احساس امنیت را کند می‌کند یا مانع از تحقق آن می‌شود، بر همین اساس شناسایی عوامل و عناصر تأمین امنیت اجتماعی و احساس امنیت از پیش شرط‌های اساسی در جهت برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی به شمار می‌رود. این عوامل می‌تواند در جهت افزایش احساس امنیت و بالا بردن پویایی و شکوفایی جامعه مؤثر باشد.

ایده می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران نمونه‌ای به حجم ۳۴۸ نفر به دست آمده است. برای پایایی سئوالات بین ۳۰ نفر از شهروندان پرسشنامه توزیع شده که ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۸۱ درصد به دست آمده که نشان می‌دهد همبستگی درونی متغیرها زیاد است. در مرحله بعدی با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در طی روزهای مختلف پرسشنامه‌ها توزیع شده و در نهایت اطلاعات جمع آوری شده با کمک نرم افزار spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج آن‌ها در قالب جداول ارائه شده است. برای ویرایش نقشه‌ها از نرم افزار GIS استفاده شده است.

۲- پیشینه پژوهش

با توجه به تحقیقات داخلی و خارجی که در زمینه مسائل اجتماعی صورت گرفته و با بررسی اجمالی این پژوهش‌ها سعی شده تا تحقیقاتی که به موضوع بحث نزدیک تر می‌باشند در این جا مورد اشاره قرار گیرند.

پانتروتو و پدرسن (۱۹۹۳)، در کتابی با عنوان "جلوگیری از تعصب، جنبه‌های چند فرهنگی: راهنمایی برای مشاوران و مربیان" به این نتایج رسیدند که برای بهبود روابط نژادی و قومی مدل‌ها و مکانیزم‌هایی ارائه دهند. ضمناً برای آگاهی چند فرهنگی و پیشگیری از توسعه تعصب به برنامه‌های بلندمدت نیاز است. هم چنین از توسعه هویت قومی و نژادی به عنوان چارچوب نظری جامع، برای پایه و اساس برنامه ریزی و هدایت برنامه‌های چند فرهنگی عمل می‌کنند. کلیچ (۱۹۹۳)، در کتابی که با عنوان "نفرت تعصب و نژاد پرستی" نوشته است به این نتیجه رسید برای این که نیازهای امروزی شهروندان بر طرف شود تا در آینده به جهانی بهتر دست پیدا کنند باید تلاشی هماهنگ صورت گیرد. رامون اسپیچ (۲۰۰۶) در یکی از مهم‌ترین تحقیقات خود با عنوان "جنبه‌هایی از خشونت اوباشگری و رفتارهای خشن" به این نتیجه رسید که در پدیده خشونت و ستیزه جویی ۶ عامل اصلی تأثیر دارند این ۶ عامل عبارتند از: هیجان زدگی، ایجاد هویت مردانه خشن، هویت یابی منطقه‌ای و محلی، مدیریت فردی و کسب شهرت، احساس

افراد تیره‌ی عالی نقدعلی به قتل رسید. هم چنین در سال ۱۳۱۰ بین دو طایفه‌ی عالی محمودی و سعید، پنجاه سال پیش بین طایفه کورکو (دو برادر از تیره قبادی)، بین طایفه اورک (اولاد عزیز و اولاد عیدی صیدی از تیره لجم اورک)، در سال ۱۳۶۶ بین طایفه سرقلی و طایفه عالی محمودی درگیری رخ داد که در هر کدام از این درگیری‌ها یک نفر به قتل رسید. در سال ۱۳۶۷ در طایفه‌ی گورویی بین دو تیره‌ی عیسی وند (اولادهای حاجتی و الماسی و شریفی) و سیری بیری (اولادهای زکی و بکول) درگیری و نزاع به وجود آمد که چهار نفر به قتل رسید. در سال ۱۳۶۸ بین دو طایفه بویری (سوسن) و اورک (از تیره ممسنی) درگیری و نزاع رخ داد که یک نفر از تیره ممسنی اورک به قتل رسید. در جریان اختلافات و درگیری‌ها در سال ۱۳۸۳ صدها میلیون تومان خسارت وارد گردید و سه نفر نیز جان باختند. عوامل زیادی بر روی امنیت اجتماعی شهروندان تأثیرگذار می‌باشند.

اهداف تحقیق حاضر عبارتند از:

- ارزیابی نقش طایفه گرایی در احساس امنیت اجتماعی از نگاه شهروندان شهر ایذه
- بررسی رابطه بین حس ناامنی اجتماعی با تعصب نسبت به طایفه خود
- بررسی رابطه بین تحصیلات با تأثیر طایفه گرایی بر احساس ناامنی
- اگر بخواهیم فرضیه‌هایی برای این پژوهش برشماریم، این فرضیه‌ها به شرح ذیل می‌باشند.
- به نظر می‌رسد بین حس ناامنی اجتماعی شهروندان شهر ایذه با تأثیر طایفه‌گرایی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین تحصیلات با تأثیر طایفه‌گرایی بر ناامنی بودن شهر رابطه معناداری وجود دارد.

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی-تحلیلی از نوع کاربردی-نظری است. اطلاعات لازم به صورت کتابخانه و میدانی (پرسشنامه و مصاحبه) جمع‌آوری شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه شهروندان ۱۵ سال به بالای شهر

فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (ص ۶۳)
ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی ... / ۶۳

رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد.

در مقایسه پیشینه کارهایی که نزدیک به قوم‌گرایی انجام شده است، بعضی عوامل مثل عوامل اجتماعی و فرهنگی، قوم‌گرایی و تعصبات شدید قومی، ضعف در کنترل و نظارت اجتماعی، هویت‌یابی منطقه‌ای و محلی، احساس همبستگی و تعلق، تحصیلات، بیش‌تر باعث بروز تنش‌ها و نزاع‌های جمعی، قومی و قبیله و ناآرامی‌های اجتماعی می‌شوند. البته این‌ها همه عواملی نیستند که باعث تنش‌های قومی می‌شوند عوامل زیادی هستند که باعث این تنش‌ها می‌شود در این جا فقط خلاصه‌ای از عواملی که در پژوهش‌های قبلی استفاده شده را بیان کرده‌ایم.

۳- معرفی محدوده مورد مطالعه

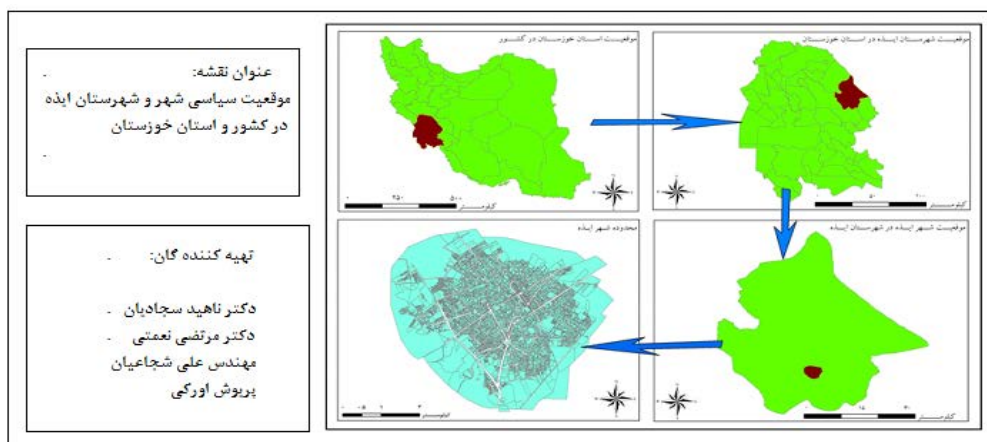
۳-۱- موقعیت جغرافیایی شهر ایذه

شهر ایذه مرکز سیاسی شهرستان ایذه با مختصات جغرافیایی ۴۹ درجه و ۵۲ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی استان خوزستان واقع گردیده است. ارتفاع متوسط شهر از سطح دریای آزاد ۸۴۰ متر می‌باشد. این شهر در دشت نسبتاً وسیعی واقع گردیده که گرداگرد آن را کوه‌ها و ارتفاعات احاطه نموده است. در شمال و مشرق این شهر کوه گزگرد و کوه سفید واقع شده که دامنه مشرف به دشت ایذه دارای شیب بسیار تندی است. ارتفاع قله این کوه ۲۲۰۰ متر از سطح دریا می‌باشد. در غرب شهر ایذه کوه گنجانک واقع گردیده است که ارتفاع چندان زیادی نداشته (۱۲۹۶) و دامنه رو به شهر آن شیب ملایم تری دارد. در جنوب این شهر نیز کوه تنوش واقع گردیده که آن نیز ارتفاع قابل ملاحظه‌ای دارد و جاده ارتباطی ایذه- اهواز از تنگ‌های واقع در بین این کوه می‌گذرد. در قسمت شمال، شمال شرقی و شرق شهر به دلیل وجود حریم‌های دو تالاب میان گران و آب بندان امکان توسعه شهر وجود ندارد. در قسمت جنوب غربی و جنوب شرقی نیز به دلیل توپوگرافی و شیب زیاد امکان توسعه وجود ندارد یا بسیار محدود می‌باشد. تنها در قسمت جنوبی و شمال غربی شهر

همبستگی و تعلق، قدرت و خودمختاری.

پورافکاری (۱۳۸۳)، پژوهشی با عنوان "تحلیلی بر تنش‌های قومی در ایران" انجام داده و یافته‌های آن نشان می‌دهد که علل این تنش‌ها را می‌توان در ابعاد فرهنگی، محیط طبیعی، عوامل اجتماعی، قوم‌گرایی، ضعف مالی و تعصبات شدید قومی و ... دانست. خراطها و جاوی (۱۳۸۴)، در پژوهشی با عنوان "بررسی علل و عوامل جامعه شناختی بروز نزاع و درگیری و پیامدهای آن در شهر تهران" به این نتایج دست یافتند که عواملی نظیر ضعف در کنترل و نظارت اجتماعی و ... از عوامل مهم بروز نزاع و درگیری در شهر تهران هستند. بیژنی و عزتی (۱۳۸۷)، در تحقیقی با عنوان "کالبد شکافی جنبش‌ها و گروه‌های قومی در استان خوزستان"، به این نتیجه رسیدند که فقدان اندیشه و گفت‌وگو در جامعه روشن‌فکران و نخبگان عرب خوزستانی از عللی است که می‌تواند محیط خوزستان را دستخوش حوادث و بحران سازد و در جهت بروز و ظهور احساس ناسیونالیسم قومی و در مقابل وحدت ملی قرار بگیرد. به عبارت دیگر، با بهره‌گیری از شیوه‌های خشونت آمیز و تهاجمی دولت را به تمکین خواسته‌های خویش وادار نمایند. نوابخش و دیگران (۱۳۸۸)، در پژوهشی با عنوان "تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر انسجام اجتماعی در بین روستاییان، مطالعه موردی استان ایلام" به این نتیجه رسیدند که قوم‌گرایی تأثیر معنی دار مثبت بر روی میزان انسجام داشته ولی انسجام اجتماعی در بین روستاییان بر حسب افراد متأهل و مجرد، و قومیت‌ها متفاوت بود. رضائی و بحرینی (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان "مطالعه رابطه عوامل فرهنگی و اجتماعی با نزاع‌های دسته جمعی، قومی و قبیله‌ای در شهرستان لردگان" به این نتایج دست یافتند که قوم‌گرایی با گرایش به نزاع‌های جمعی، قومی و قبیله‌ای دارای رابطه معنادار مثبت ولی تحصیلات با نزاع‌های جمعی دارای رابطه معنادار معکوس می‌باشد. احمدی و الوند (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان "نقش قوم‌گرایی در ناآرامی‌های اجتماعی" به این نتیجه رسیدند که بین قوم‌گرایی با ناآرامی‌های اجتماعی

نقشه ۱- موقعیت شهر
 و شهرستان ایذه در
 تقسیمات سیاسی کشور
 و استان خوزستان

جدول ۱ - رشد جمعیت شهر ایذه از سال ۱۳۳۵ تا اقی ۱۴۰۰

۱۳۳۵	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۸۸	۱۳۹۰	۱۴۰۰
۱۸۹۶	۵۱۱۵	۱۰۲۵۷	۴۶۰۴۲	۸۱۲۸۸	۱۰۴۳۴۶	۱۱۳۴۵۶	۱۱۲۰۱۳	۱۵۴۲۲۹

مأخذ: سایت آمار ایران، ۱۳۹۱، مهندسین مشاور ماب، ۱۳۹۰: ۴

گرفته است. به بیان دیگر از جمعیت ۵۱۱۵ نفری در سال ۱۳۴۵ به جمعیتی معادل ۱۲۲۰۱۳ نفر در سرشماری ۱۳۹۰ رسیده است. در واقع ۱۱۶۸۹۸ نفر در طی سال های (۱۳۹۰-۱۳۴۵) به جمعیت شهر اضافه شده است.

امکان توسعه وجود دارد (مهندسین مشاور ماب، ۱۳۸۸: ۲). نقشه شماره (۱)، موقعیت شهر و شهرستان ایذه را در تقسیمات سیاسی استان خوزستان و کشور نشان می دهد.

۳-۲- ویژگی های جمعیتی شهر ایذه

شناخت دقیق خصوصیات جمعیتی و تأثیر هر یک از آنها از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در زمینه ویژگی های جمعیتی و رشد فیزیکی، شهر ایذه از جمله شهرهایی است که رشد فزاینده و سریع جمعیتی را تجربه کرده است. جمعیت این شهر در یک دوره ۵۳ ساله، ۵۹/۸ برابر شده و در سال ۱۳۹۰ جمعیت آن به ۱۲۲۰۱۳ نفر (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰) و مساحت آن به ۱۷۳۳ هکتار رسیده است. در عین حال براساس مطالعات مهندسین مشاور ماب براساس بازبینی طرح جامع پیش بینی شده است که با فرض تحقق نرخ رشد ۲/۶٪، جمعیت این شهر در سال ۱۴۰۰ به حدود ۱۵۴۲۲۹ نفر خواهد رسید (مهندسین مشاور ماب، ۱۳۹۰: ۴). جدول شماره (۱)، رشد جمعیت شهر ایذه از سال ۱۳۳۵ تا اقی ۱۴۰۰ را نشان می دهد.

۳-۳- بافت اجتماعی شهر ایذه

از نظر اجتماعی، در ایذه مثل سایر شهرهای ایران، تعصبات ملی و مذهبی شدیدی حکمفرما بوده و افراد جامعه سخت پایبند آداب و سنن و رسوم ملی و شعایر مذهبی خود می باشند. کوچکترین واحد اجتماعی در ایذه مانند سایر نقاط ایران خانواده است مردم ایذه احساسات دوستانه شدیدی نسبت به یک دیگر ابراز می دارند و روابط خانوادگی و خویشاوندی را ارج می نهند. بختیاری های ایذه اگر چه مردمی دلسوز، مهربان، خونگرم و مهمان نوازند؛ در عین حال مردمانی تند خو و عصبی هستند و طاقت انتقاد و عیب جویی از هم دیگر را ندارند و این ناشی از خوی قبیله ای و عشیره ای حاکم بر فرهنگ عمومی است. شهرستان ایذه مرکز گرمسیری ایل بختیاری و محل سکونت باب دینارانی از شاخه هفت لنگ بختیاری می باشد. ساختار نظام ایلی و بافت عشایری منطقه سبب گردیده است تا آداب و رسوم

فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (مهر) ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی ... / ۶۵

روی جامعه می‌بندد. در ادارات، سازمان‌ها و تنظیم روابط اجتماعی و سیاسی، ملاحظات خانوادگی و طایفه‌ای نقش مهمی ایفا می‌کند. یکی از آثار شوم طایفه‌گرایی، نزاع‌های دسته جمعی می‌باشد که هر ساله خسارت‌های مادی و فرهنگی فراوانی به اشخاص و جامعه وارد می‌کند و بعضاً قابل ترمیم و جبران نیستند. پیامد این نزاع‌ها، احیاء سنن جاهلی، ریخته شدن خون افراد بی‌گناه، ضرب و شتم افراد بیگناه، نابودی و غارت اموال اشخاص بی‌گناه، هتک حرمت به نوامیس مردم، جانبداری از باطل، دوری از حق، تضییع حقوق دیگران و قانون‌گریزی می‌باشد. حاکمیت تعصبات کور و گسترش عمیق کینه‌ورزی و دشمنی‌ها، آلودگی محیط اخلاقی و فرهنگی را به دنبال دارد و نهایتاً ناامنی و رعب و وحشت را در جامعه دامن می‌زند (www.azadmardan.com). طبق آمار نیروی انتظامی در سال ۱۳۸۹ از مجموع جرایم (۲/۵۱) درصد، در سال ۱۳۹۰ (۳/۹۰) درصد، در سال ۱۳۹۱ (۱/۶۷) درصد و در سال ۱۳۹۲ (۰/۶۵) درصد مربوط به قتل عمد می‌باشد. دفتر تحقیقات نیروی انتظامی استان خوزستان و کشف استانی پلیس آگاهی ایذه، ۱۳۸۹-۱۳۹۲). طبق این آمار بیشترین جرایم مربوط به قتل عمد در سال ۱۳۹۰ می‌باشد اما در سال‌های بعد کاهش یافته است.

۴- شاخص‌ها و مبانی نظری پژوهش

۴-۱- طایفه

یکی از ویژگی‌های نظام ایلی و اجتماعات با ساختار طایفه‌ای و عشیره‌ای معمولاً خویشاوندگرایی و در اصطلاح کلی‌تر قوم‌گرایی است. یک گروه قومی، اجتماع کوچکی

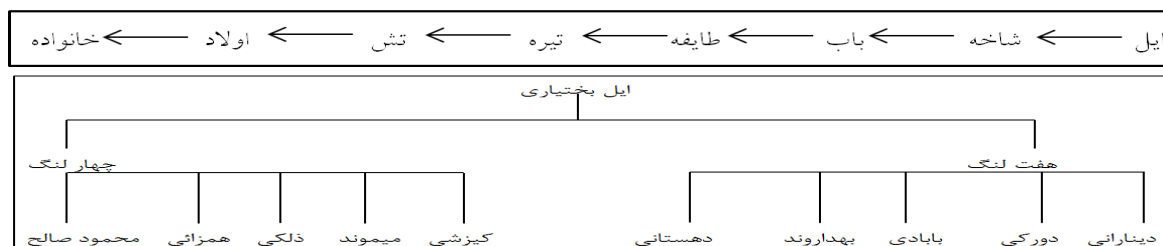
و فرهنگ ایلیاتی، هم‌چنان بر منطقه حکمفرما باشد. تقسیم‌بندی که هم‌اکنون نیز در میان مردم شهر ایذه دیده می‌شود و مردم در معرفی خود غالباً از طایفه‌ی خود نام می‌برند (مهندسین مشاور ماب، ۱۳۸۱: ۳۵). ساختار اجتماعی مردم ایذه هنوز یک ساختار عشائری است که عبارت است از:

طوایف دینارانی ساکن ایذه عبارت‌اند از: بویری، شالو، سرقلی، سعید، اورک، کورکور، گورویی و نوروزی.

در مورد شاخه هفت لنگ بیش‌تر تقسیم‌بندی‌ها به ۴ باب می‌باشند (۱- دینارانی، ۲- دورکی، ۳- بابادی، ۳- بهداروند) که تقسیمات هر باب جداگانه آورده می‌شود. ۱- تقسیمات هفت لنگ دینارانی باب: سادات سلطان ابراهیم، بویری، سرقلی، اورک، گورویی، سعید، کورکور، شالو و عالی محمودی. ۲- تقسیمات هفت لنگ باب دورکی: به چهاربرآسترکی، قندلی، دلفی، بابا احمدی، شیخ رباط، دوری، اسبوند و زراسوند. ۳- تقسیمات هفت لنگ باب بابادی: حموله، گله، عالی انوری، بیدنی، نمیر، گمار، ململی، راکی و احمدی. ۴- تقسیمات هفت لنگ باب بهداروند: تدری، رستکی، شیخ احمدبلد، باورصاد، کیارسی، فرگنی، کاه کش، گندائی، منجری جلو، دیناشی بازفت (بندانی، ۱۳۹۱: ۵۳).

۳-۴- ویژگی‌های طایفه‌گرایی در شهر ایذه

به نظر می‌رسد یکی از عواملی که باعث حس ناامنی اجتماعی در شهروندان شهر ایذه می‌شود تعصبات طایفه‌ای بیش از حد و درگیری‌های طایفه‌ای می‌باشد که در نتیجه سرمایه اجتماعی فرسوده و نابود می‌گردد و سطح اعتماد ملی، کلان و منطقه‌ای به اعتماد درون‌گروهی و طایفه‌ای تقلیل و تنزل می‌یابد و ذره‌ای نوآوری و توسعه را به

مأخذ: بندانی، ۱۳۹۱

نمودار ۱ - ساختار نظام ایلی، ایل بختیاری

این نزاع می‌تواند بر سر یک مسئله پیش پا افتاده تا مسائل مهم باشد (www.artyasuj.ir). بنابر تعریف هری برمن از منازعه، منازعه عبارت است از وجود اختلاف و ناسازگاری میان چند گروه که در نتیجه آن تهدیدی علیه نیازها، علایق و منافع یک دیگر صورت می‌گیرد (Behrman, 1998: 177). پدیده نزاع در جوامع مختلف علت و عوامل گوناگونی دارد. بیشتر علت آن به اجتماعاتی برمی‌گردد که بافت قبیله‌ای دارند و به دلیل سنتی بودن و سنتی فکر کردن چنین جوامعی دامنه یک درگیری شاید خیلی کوچک بسیار گسترده شده و باعث درگیری‌های رفیعی که بعضاً کشته شدن افراد، نقص عضو، ازهم‌پاشیدگی کانون خانواده، ناراحتی‌های روانی، تخریب مزارع و منازل و در نهایت ترک دیار شده و می‌شود.

۴-۴- نظریه‌های بسیج قومی

همان گونه که عوامل گوناگونی باعث انسجام و هم بستگی و وحدت در کشور می‌شود، عوامل مختلفی نیز در واگرایی و ایجاد تعارض در کشور نقش دارد؛ از قبیل احساسات ملی و قومیت‌گرایی، طایفه‌گرایی که پدیده‌ای کهن است. در ادامه به بررسی چند نظریه قوم‌گرایی که تا حدودی با موضوع این بحث شباهت داشته و در تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از آن‌ها استفاده شده است می‌پردازیم.

۴-۴-۱- نظریه کثرت‌گرایی فرهنگی

کثرت‌گرایی فرهنگی به عنوان یکی از شاخص‌های برجسته امکان تحقق هم‌گرایی، مورد توجه دانشمندان قرار گرفته است (احمدی، ۱۳۷۶: ۶۶). جامعه کثرت‌گرا، جامعه‌ای است متشکل از گروه‌های قومی گوناگون که در عین حال که در واحدی سیاسی به نام کشور در کنار هم زندگی می‌کنند، در هم ترکیب نمی‌شوند و هر کدام هویت خود را حفظ می‌کنند (حافظ‌نیا، ۱۳۹۰: ۵). تکررگرایی قومی نقطه مقابل همانند سازی است که در آن حفظ و یا حتی تشدید تفاوت‌ها میان گروه‌های قومی مفروض دانسته می‌شود (کاوایی، ۱۳۸۰: ۳۷).

از انسان‌ها در درون جامعه بزرگ‌تر است که به صورت واقعی یا احساسی و ادراکی دارای اصل و نسب مشترک، خاطرات مشترک و گذشته تاریخی-فرهنگی مشترک است؛ همچنین دارای یک یا چند عنصر نمادین نظیر خویشاوندی، مذهب، زبان، سرزمین و خصوصیات ظاهری و فیزیکی مشترک می‌باشد که هویت گروهی آنان را از گروه‌های دیگر متمایز می‌سازد و اعضای آن به تعلقات گروهی-قومی خویش آگاهی دارند (مقصودی، ۲۰-۲۱: ۱۳۸۰). به نقل از میرفردی و دیگران، (۱۳۹۰: ۵). خویشاوندگرایی و احساس تعلق به گروهی خاص، عواقب اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و حتی امنیتی فراوانی دارد. اعضای که با یکدیگر احساس خویشاوندی می‌کنند، به دفاع یا حمایت از یکدیگر بر می‌خیزند و دشواری‌های فردی خود یا دیگر اعضای طایفه را مشکلات خود و خانواده خود می‌پندارند.

۴-۲- قوم

به لحاظ ریشه‌شناسی (etymology) قوم و قومیت از واژه یونانی ethnos که به تفاوت‌ها و تمایزات میان مردم اشاره دارد، مشتق شده است (نوابخس و دیگران، ۶-۷: ۱۳۸۱). قوم، شامل گروهی از انسان‌هاست که مبنای مشترک داشته و بر پایه معیارهایی چون نژاد، زبان و ملیت پدید می‌آید. این افراد، بر حفظ ارزش‌های فرهنگ خاص خود تأکید داشته و مطابق هنجارها و سنت‌های خود رفتار می‌نمایند (گودرزی، ۱۳۸۵: ۱۵۰).

۴-۳- نزاع جمعی

"نزاع" عبارتست از: کشمکش مشهود و از نظر اصولی مستقیماً قابل رؤیت، حداقل بین دو نفر. «نزاع» یکی از مسائل و آسیب‌های اجتماعی است که وقتی در جامعه شیوع پیدا می‌کند، آثار و عوارض گوناگون اجتماعی به ویژه برای آرامش و امنیت جامعه ایجاد می‌کند. نزاع دسته جمعی یکی از معضلات جامعه است که بخصوص در مناطق ایلی و قبیله‌ای بیشتر به چشم می‌خورد و نه تنها باعث ضرب و جرح می‌شود؛ گاهی اوقات با کشت و کشتار همراه است.

فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (سپهر) ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی ... / ۶۷

نظریه هانارز؛ تعلق فرهنگی و قومی یک پدیده عمومی است. این تعلق قومی در جامعه شهری از این لحاظ ایجاد مشکل می‌نماید که ممکن است ره‌آوردهای فرهنگ‌های مختلف برای شهروندان شهری سوغات چندان مناسبی نباشد و ایجاد تنش نماید. در ارتباط با قوم‌گرایی و ارتکاب جرم در زندگی شهری اشاره دارد که گاه تعلق قومی زمینه ساز جرم در جامعه شهری می‌شود. وحدتی که بین گروه‌های هم قوم ایجاد می‌شود به ظهور پدیده‌های اجتماعی جدیدی منجر شده است (ریالی، ۱۳۸۱: ۳۵).

نظریه تعامل‌گرایی؛ تعامل‌گرایی به تعامل میان فرد و جامعه در فراگرد رفتار اشاره کرده‌اند و بر این باورند که فرد و جامعه در کنش‌های متقابل در جریان‌های رفتاری دخیل می‌باشند. و بر این اصل اصرار می‌ورزند که انسان در عین حال که سازنده جامعه و واقعیت اجتماعی است، زیر نفوذ تولیدات خود نیز قرار دارد (درویشی، ۱۳۹۰: ۵۷). ژان گاتمن (۱۹۶۴) می‌گوید: جداگانه بودن نسبت به دیگران و سربلند بودن از جلوه‌های زندگی خویش، خاصیت ذاتی هر گروه انسانی است. برای جداگانه بودن نسبت به دیگران، یک منطقه تنها نیازمند یک کوه یا یک دره، یک زبان ویژه یا یک مهارت خاص نیست. برای چنین هدفی، یک منطقه اساساً نیازمند یک باور استوار براساس یک اعتقاد دینی، برخی دیدگاه‌های ویژه اجتماعی و جلوه‌هایی از خاطرات سیاسی است و اغلب به آمیخته‌ای از این سه نیاز دارد (حافظ‌نیا و دیگران، ۱۳۸۱: ۱۰).

۴-۵- زمینه‌های بروز اختلاف در طایفه‌ها و جوامع عشایری

جنگ‌های خونینی که میان تیره‌ها، طایفه‌ها و قبیله‌های جامعه عشایری رخ می‌دهند، عمدتاً ریشه در عوامل اقتصادی و فرهنگی و روان‌شناختی دارند. چه بسا یک شوخی بی‌اهمیت ممکن است در جامعه عشایری آتش یک نبرد خونین را بر افروزد. ایلات بختیاری از دیرباز شاهد منازعات متعدد درون ایلی و برون ایلی بوده که گاه به نابودی گروهی از آنان منجر گردیده است.

۴-۴-۲- نظریه انتخاب حساب‌گرانه

انسان‌ها براساس محاسبه سود و زیان کاری را انجام می‌دهند و مشارکت افراد در جنبش‌های اجتماعی و دست زدن به کار جمعی وقتی صورت می‌گیرد که سود این مشارکت بر زیانش بچرخد. این نظریه بر اقدامات هدفمند افراد استوار است و جهت‌گیری اقتصادی-سیاسی دارد (عبیدی، ۱۳۸۱: ۵۳). در واقع، نوعی بازی با حاصل جمع صفر است؛ به گونه‌ای که هر امتیازی که گروهی به دست می‌آورد به همان میزان گروه دیگر امتیاز از دست می‌دهد. این نظریه بر عامل انسانی در واگرایی سیاسی و بسیج قومی تأکید دارد. ویژگی‌های قدرت طلبی و نفع طلبی انسان را به سوی جنگ علیه دیگران سوق می‌دهد (قوم، ۱۳۷۲: ۲۵۵).

۴-۴-۳- نظریه پارسونز، هانارز و گاتمن

نظریه پارسونز؛ اودر خصوص احساس امنیت به چهار خرده نظام اجتماعی (اقتصاد، سیاست، دین و نظام قانونی و عرف اجتماعی) توجه داشت و اگر هر یک به نوبه خود فعالیت و کارکرد خود را درست انجام ندهند، باعث بروز احساس ناامنی و به عبارتی بی‌نظمی و عدم رضایت در بین افراد جامعه می‌شوند (مزارجرایی و دیگران، ۱۳۸۱: ۱۶). نظام اجتماعی شامل چهار عنصر مفهومی؛ تعامل اجتماعی، انتظارات متقابل، تعهدات متقابل و ضمانت اجرایی است (امیری‌نژاد و دیگران، ۱۳۹۱: ۸۳). پارسونز هم به نظم در نظام اجتماعی توجه دارد و هم به نظم در چارچوب رابطه کنش اجتماعی. وی همچنین به نظام فرهنگی (ارزش‌ها و هنجارها) و به نظام اقتصادی (حیات مادی) توجه می‌کند (عرب‌انصاری و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۲۱). از نظر پارسونز، امنیت اجتماعی از نهادهای جامعه‌پذیر ریشه گرفته و شاخص‌های آن عبارت‌اند از: اطمینان، اعتماد، همکاری و همیاری. از نظر وی، زور و قدرت، ضامن امنیت اجتماعی کارآمد نخواهد بود. وی مهم‌ترین بعد امنیت اجتماعی را احساس امنیت فرهنگی می‌داند که خرده نظام‌های اجتماعی به آن احتیاج دارند (ترنر، ۱۳۷۳: ۸۱).

۴-۵-۱- عوامل فرهنگی

معمولاً ایلی در مقابل ایلی دیگر قد علم می‌کرد و پس از زد و خورهای مسلحانه، ایل مغلوب غارت می‌شد، ولی اگر جنبه سیاسی داشت، فقط به تصرف موضوع جنگی و زمین‌های کشاورزی طایفه‌ی مورد نظر اکتفا می‌کردند. گودرزی (۱۳۷۴) نقل می‌کند در فرهنگ قبیله‌ای وجود تشابه و تمایز اقوام حتی نسب خانوادگی می‌تواند زمینه‌ی نزاع قرار گیرد، عشیره در طول ده‌ها پشت از پدران شکل گرفته است و نسب شناسی از علوم ضروری و اولیه‌ی هر فرد عشایری است. به گفته‌ی بختیاری (۱۳۸۲) روحیه‌ی جنگ جویی و بعضاً ناشی از تعصبات قومی، علاقه‌ی شدید به تفنگ و تیراندازی، مهارت در تیراندازی، اهمیت دادن ریش سفیدان محلی و بزرگان قوم به افراد براساس قدرت تفنگ چینی و قطار بستن، شکار پرندگان و حیوانات، با ارزش بودن شرکت در نبردهای قومی و ستیزه، ننگ پذیرش خواسته‌ای غیر از خواسته‌ی خویش، زمینه‌ها و عوامل ایجاد اختلاف در بین عشایر هستند.

هتک ناموس در میان عشایر بختیاری شهرستان ایذه گناهی نابخشودنی است و وقوع چنین امری، موجب درگیری و ستیزه‌های شدید می‌شود. اعضای جامعه نسبت به عمل زنا حساسیت نشان می‌دهد و این ننگ پاک نشدنی تلقی می‌شود مگر آن که از طریق خون جبران شود. عشایر نسبت به طایفه‌ی خود بسیار متعصب، و از شایعه پردازان غیر محلی سخت متنفرند، تا آنجا که بیم قتل نیز می‌رود. اگر فردی به طایفه‌ی شان توهین کرد، و یا عنوانی غیر واقعی نسبت داد، می‌گویند اگر به محل بیاید او را خواهیم کشت. تعصبات سنتی میان شاخه‌های مختلف ایلی به وفور مشاهده می‌شود، مثلاً اگر در شاخه‌ای از طایفه یا ایل اداره‌ای تأسیس شود، شاخه‌های دیگر ایلی هم چنین انتظاری دارند و اگر در این امر موفق نشوند، کینه و کدورت به دل می‌گیرند تا در زمان معین از خود بروز دهند. دشمنی دیرینه میان دو طایفه یا دو تش یا دو ایل همیشه این خطر را دارد که در هر لحظه از سوی طایفه‌ای حمله آغاز خواهد شد (ارجمندی و نوروزی، ۱۳۸۹: ۹).

۴-۵-۲- عوامل اقتصادی و جغرافیایی

گاهی بیکاری زمینه ساز اختلاف و درگیری می‌شود، بیکاری ناشی از افزایش جمعیت نسبت به قلمرو و اراضی است به نحوی که زمین قادر به ایجاد اشتغال برای همه و تغذیه آن‌ها نیست. عده‌ای از عشایر به دلایلی چون نداشتن زمین کشاورزی و یا فروش اراضی و منزل به دلیل ایجاد پروژه سدسازی و صنعتی و ... مجبور به کوچ اجباری شده و در منطقه‌ای دیگر سکنی گزیده‌اند که همین امر برای بومیان نوعی نفرت و کینه را موجب شده است. گودرزی (۱۳۷۴) معتقد است که حوزه‌ی سرزمینی هر طایفه نیز از عوامل مهم در ایجاد وحدت و بالطبع جدایی و رقابت با سایرین در مناطق دیگر می‌شود، چنان که می‌توان یکی از ارکان تعریف قبیله را اشتراک سرزمین در کنار نسب خانوادگی دانست. راه‌های مالرو نیز در هنگام کوچ احشام و حیوانات، استفاده‌ی کوتاه مدت از منزل گاه‌های مسیر راه و چشمه‌های آب، محل برخورد و ایجاد نزاع و جنگ‌های قبیله‌ای است. این عدم هماهنگی مکانی باعث می‌شود همه‌ی طوایف پشت سر که به کوچ مداوم و منظم در منازل خاص خود ادامه می‌دهند سردرگم شوند و این عدم رعایت محل خود به خود به همه سرایت می‌کند و طبیعی است زمینه‌ای باشد جهت برخوردهای خصمانه. گاهی علت، اختلاف بر سر تقسیم آب و تعیین حدود علف چرانی طایفه‌ها است. هم چنین حدود بندی زمین‌ها به شکلی است که اراضی کشاورزی آن‌ها مخلوط می‌شود و بسیار اتفاق افتاده می‌افتد که دو دسته طایفه‌ها و اولادها هم جوار هم‌دیگر زمین کشاورزی داشته مرتب با یک دیگر درگیری داشته باشند (همان، ۱۰).

۴-۵-۳- عوامل روان‌شناختی

در میان عشایر بعضاً روحیه‌ی تند خویی و پرخاش، بر روحیه‌ی مسالمت جویی و دور اندیشی غالب است، به گونه‌ای که حتی ممکن است برخورد دو چوپان بر سر یک رأس دام، دو طایفه را به سنگربندی و تفنگ چینی بکشاند (ارجمندی و نوروزی، ۱۳۸۹: ۱۰). این عوامل و ده‌ها

فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (پژوهش)
ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی ... / ۶۹

۵-۱-۲- حس نامنی محیط طایفه‌ای شهر ایذه طبق نتایج استخراج شده از پرسشنامه که در جدول شماره (۳) نشان داده می‌شود ۵۵/۲ درصد از شهروندان شهر ایذه بیان کرده‌اند محیط طایفه شهر باعث حس نامنی آن‌ها می‌شود تنها ۷/۸ درصد، محیط طایفه شهر در آنان حس نامنی ایجاد نمی‌کند و ۴۰/۵ درصد آن‌ها نسبت به طایفه خود دارای تعصب بالایی می‌باشند بنابراین یکی از دلایل درگیری در بین شهروندان شهر ایذه همین تعصب داشتن نسبت به طایفه‌ی خود می‌باشد که باعث ایجاد حس نامنی در فضای این شهر می‌شود. ۶۷/۰ درصد از پاسخ دهندگان میزان درگیری و قتل در طایفه خودشان با دیگر طایفه‌ها را پایین و ۲۲/۲ درصد تاکنون محل سکونت خود را به علت درگیری‌های طایفه‌ای ترک نکرده، فقط ۲۱/۵ درصد محل سکونت خود را ترک کرده‌اند. ۱۹/۳ درصد از افراد جامعه آماری بیان کرده‌اند که به علت درگیری‌های طایفه‌ای شخصی از نزدیکان یا اطرافیان خود را از دست داده‌اند و ۳۳/۰ درصد در زمان درگیری بین طایفه‌ها بدون ترس در فضای شهر رفت و آمد می‌کنند و ۱۹/۰ درصد اصلاً رفت و آمد نمی‌کنند، ۳۲/۵ درصد در این زمان از بیان کردن نام خانوادگی خود به علت ترس از دیگر طایفه‌ها اجتناب می‌کنند که این حس نامنی آن‌ها را نشان می‌دهد. ۴۳/۴ درصد از شهروندان شهر ایذه به علت درگیری‌های طایفه‌ای احساس

عوامل دیگر می‌توانند به وجود آورنده‌ی جنگی خانمان سوز شوند که فرد یا افرادی نیز قربانی آن‌ها خواهند بود. عوامل گفته شده اگرچه بیشتر در مناطق روستایی اتفاق می‌افتد ولی از آن جایی که در محلات شهر ممکن است همسایه‌ها از طایفه‌های مختلف باشند که این درگیری و نزاع هم به کوچه و خیابان‌های شهر راه می‌افتد و باعث حس نامنی فضای شهر می‌شود.

۵- یافته‌های پژوهش

۱-۱-۵- آمار توصیفی

۱-۱-۵- مشخصات فردی افراد پاسخ گو

براساس یافته‌های پژوهش از مجموع کل پاسخ گویان، ۵۲/۶ درصد را خانم‌ها و ۴۵/۱ درصد را آقایان تشکیل می‌دهند که ۳۶/۵ درصد آن‌ها مجرد و ۵۰/۹ درصد متأهل بوده‌اند. از نظر سن بیشترین سن مربوط به گروه سنی ۲۵-۱۵ سال و کم‌ترین ۵۵ سال به بالا ۲/۹ درصد می‌باشد. از نظر سواد ۱/۷ درصد بی سواد و ۰/۳۸ درصد دارای مدرک کارشناسی، از نظر درآمد ۲/۶ درصد بدون درآمد و ۲۶/۷ درصد آن‌ها درآمدی بین ۹۰۰ هزار تا ۱۳۰۰ هزار تومان و ۲۶/۴ درصد آن‌ها درآمد خود را اعلام نکرده‌اند که بی اعتمادی جامعه را نشان می‌دهد. هم‌چنین از نظر محل تولد ۳۷/۱ درصد روستا و ۶۲/۶ درصد شهر می‌باشد.

جدول ۲ - تعداد و درصد مشخصات فردی پاسخ گویان

جنسیت	تعداد	درصد	سن	تعداد	درصد	تحصیلات	تعداد	درصد	درآمد	تعداد	درصد	محل تولد	تعداد	درصد
زن	۱۸۳	۵۲/۶	۱۵	۱۸	۵/۲	بی سواد	۶	۱/۷	زیر ۵۰۰ هزار	۶۰	۱۷/۲	روستا	۱۳۰	۳۷/۴
مرد	۱۵۷	۴۵/۱	۱۶-۲۵	۱۲۶	۳۶/۲	زیر دیپلم	۶۷	۱۹/۳	۵۰۰-۸۰۰	۲۹	۸/۳	شهر	۲۱۷	۶۲/۴
			۲۶-۳۵	۱۰۲	۲۹/۳	دیپلم	۵۲	۱۴/۹	۹۰۰-۱۳۰۰	۹۳	۲۶/۷			
			۳۶-۴۵	۷۳	۲۱/۰	کاردانی	۶۵	۱۸/۷	۱۴۰۰-۱۶۰۰	۴۱	۱۱/۸			
			۴۶-۵۵	۱۷	۴/۹	کارشناسی	۱۳۵	۳۸/۸	۱۶۰۰ بیش تر	۲۴	۶/۹			
			۵۵ بیش تر	۱۰	۲/۹	کارشناسی ارشد و بالاتر	۲۱	۶/۰	بدون درآمد	۹	۲/۶			
									بدون پاسخ	۲۵	۲۶/۴			

تهیه کننده: نگارندگان، ۱۳۹۳

جدول ۳ - درصد حس ناامنی محیط طایفه‌های شهر ایزده

بدون پاسخ	اصلاً	پایین	متوسط	بالا	حس محیط طایفه‌های شهر ایزده
-	۷/۸	۲۲/۷	۱۴/۴	۵۵/۲	میزان محیط طایفه‌های شهر در حس ناامنی
-	۱۰/۱	۲۱/۶	۲۷/۹	۴۰/۵	تعصب نسبت به طایفه خود
۰/۳	۲۳/۶	۴۶/۰	۱۲/۱	۱۸/۱	میزان درگیری و قتل در طایفه شما با دیگر طایفه‌ها
۰/۳	۴۲/۸	۲۸/۹	۹/۵	۲۱/۵	ترک محل سکونت خود به علت درگیری‌های طایفه
۱/۷	۴۲/۲	۲۶/۲	۱۰/۶	۱۹/۳	از دست دادن شخصی از نزدیکان یا اطرافیان خود به علت درگیری‌های طایفه
۲/۰	۱۹/۰	۲۹/۳	۱۶/۷	۳۳/۰	رفت و آمد شما در فضای شهری بدون ترس و نگرانی در زمان درگیری بین طایفه‌ها
۱/۱	۲۳/۳	۲۷/۳	۱۵/۸	۳۲/۵	بیان نکردن نام خانوادگی خود در زمان درگیری‌های طایفه
۰/۹	۳۱/۶	۲۳/۵	۱۵/۵	۲۸/۴	میزان تمایل به انتقام گرفتن از طایفه قاتل در صورت کشته شدن یک یا چند تن از افراد طایفه خود
۰/۳	۱۴/۴	۲۳/۵	۱۶/۴	۴۳/۴	احساس ناامنی به علت درگیری‌های طایفه
۱/۴	۸/۹	۱۵/۰	۱۶/۱	۵۳/۶	تأثیر طایفه گرایی بر ناامن بودن شهر
۱/۴	۸/۹	۱۵/۰	۱۶/۱	۵۰/۰	میزان احساس ناامنی در انتخاب طایفه‌های دیگر در مسئولیت‌های شهری
۰/۶	۱۹/۰	۲۹/۳	۲۶/۷	۳۲/۵	میزان حس ناامنی روانی شما در انتخاب از طایفه شما در مسئولیت‌های شهری

تهیه کننده: نگارندگان، ۱۳۹۳

(ترنر، ۱۳۷۳: ۱۱۰). زمانی که در جامعه این شاخص‌ها وجود داشته باشند جامعه‌ی نظام یافته یا جمعی شده‌ای که پارسونز از آن یاد می‌کند به وجود می‌آید. در شهر ایزده به علت درگیری‌های که هر ساله در شهر یا روستاهای اطراف آن بین طایفه‌ها بر سر منابع آب یا زمین‌های کشاورزی اتفاق می‌افتد و خسارات جانی و مالی فراوانی را هم به دنبال دارد.

نه تنها افراد جامعه مورد مطالعه اطمینان و اعتماد خود را نسبت به دیگر طایفه‌ها از دست می‌دهند بلکه باعث می‌شود تا این طایفه‌ها برای بدست آوردن نیازهای خود در زندگی بدون همکاری و همیاری دیگر طایفه‌ها تلاش کند. چیزی که حتی در زمان انتخاب نماینده مجلس یا شورای شهر شاهد آن می‌باشیم. بنابراین جامعه‌ی نظام یافته‌ای که پارسونز از آن یاد می‌کند و همه‌ی افراد آن برای منافع مشترک خود با هم همکاری دارند در شهر ایزده مصداق ندارد. بیش‌تر خصوصیات یک چنین جامعه‌ای در بین هر طایفه وجود دارد که مقدمات درگیری با دیگر طایفه‌ها را فراهم می‌کنند.

ناامنی و ۵۳/۶ درصد از آن‌ها بیان کرده‌اند که طایفه‌گرایی بر ناامن بودن شهر ایزده تأثیرگذار می‌باشد و ۵۰ درصد زمانی که از طایفه‌های دیگر برای مسئولیت‌های شهر انتخاب می‌شوند احساس ناامنی می‌کنند شاید علت آن این است که فردی از یک طایفه برای «شورای شهر یا نماینده مجلس» انتخاب می‌شود فقط برای طایفه خود کار انجام می‌دهد و باعث پارتی بازی و تا جایی که امکان داشته باشد دیگر طایفه‌ها را از آن کار برکنار و طایفه خود را جایگزین آن می‌کند. به همین دلیل نزدیک به ۵۰ درصد از شهروندان در زمانی که می‌خواهند برای مسئولیت‌های شهری از طایفه خودشان انتخاب کنند حس ناامنی روانی در آن‌ها ایجاد می‌شود.

در چنین زمانی فضای شهر ناامن و مردم فقط در زمانی که کار خیلی ضروری داشتند در فضای شهر رفت و آمد می‌کردند در آن صورت هم تا جایی که امکان پذیر بود از بیان کردن نام خانوادگی خود دوری می‌کرد.

براساس نظریه پارسونز، مهم‌ترین شاخص‌های امنیت اجتماعی، اطمینان، اعتماد و همکاری و همیاری می‌باشند

فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (ص ۷۱)
ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی ... / ۷۱

جدول ۴ - رابطه بین حس ناامنی اجتماعی شهروندان شهر ایزه با تأثیر طایفه‌گرایی

رابطه حس ناامنی و طایفه‌گرایی	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	تعداد جامعه آماری	تأیید یا رد فرضیه
	۰/۳۸۳	۰/۰۰۰	۳۴۸	تأیید

تهیه کننده: نگارندگان، ۱۳۹۳

جدول ۵ - رابطه بین حس ناامنی اجتماعی با تعصب نسبت به طایفه خود با آزمون اسپیرمن

رابطه بین حس ناامنی با تعصب نسبت به طایفه خود	ضریب همبستگی اسپیرمن	سطح معناداری	تعداد جامعه آماری	تأیید یا رد فرضیه
	۰/۲۱۹	۰/۰۰۰	۳۴۸	تأیید

تهیه کننده: نگارندگان، ۱۳۹۳

همان طور که شهروندان شهر ایزه در پاسخ‌های خود اظهار کردند یکی از دلایل احساس ناامنی اجتماعی آنان تعلق و تعصبات بین چهار طایفه این شهر می‌باشد.

با توجه به نتایج جدول شماره (۵) بین حس ناامنی اجتماعی با تعصب نسبت به طایفه خود رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد زیرا سطح معناداری کوچک تر از ۰/۰۵ می‌باشد یعنی سطح معناداری ۰/۰۰۰ با ضریب همبستگی اسپیرمن ۰/۲۱۹ می‌باشد به عبارتی دیگر، هر چه تعصبات شهروندان نسبت به طایفه خود بیش تر باشد احساس ناامنی اجتماعی بیش تر می‌شود و بر عکس. همان طور که اسپیش در تحقیقات خود به این نتیجه رسید احساس همبستگی و تعلق یکی از ۶ عاملی می‌باشد که در پدیده خشونت و ستیزه جویی تأثیرگذار می‌باشند. پورافکاری در پژوهش خود به نتیجه مشابه دست یافت. درگیری در بین طایفه‌های شهر ایزه باعث احساس ناامنی اجتماعی شهروندان می‌شود بنابراین نظریه هانارز در جامعه مورد مطالعه مصداق دارد.

۵-۲-۲-۵ - رابطه تحصیلات با تأثیر طایفه‌گرایی بر ناامن بودن شهر

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد بین تحصیلات با تأثیر طایفه‌گرایی بر ناامن بودن شهر رابطه معناداری وجود دارد. با توجه به نتایجی که در جدول شماره (۶) نشان داده می‌شود مشخص شد بین تحصیلات با طایفه‌گرایی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد زیرا سطح معناداری اسپیرمن (۰/۰۰۴) با ضریب همبستگی ۰/۱۵۳- کوچک تر

۵-۲-آمار استنباطی

۵-۲-۱- تأثیر طایفه‌گرایی بر حس ناامنی اجتماعی شهروندان

فرضیه اول: به نظر می‌رسد بین حس ناامنی اجتماعی شهروندان شهر ایزه با تأثیر طایفه‌گرایی رابطه معناداری وجود دارد. با توجه به نتایج جدول شماره (۴) بین حس ناامنی اجتماعی شهروندان شهر ایزه با تأثیر طایفه‌گرایی رابطه مستقیم معناداری وجود دارد چون ضریب همبستگی پیرسون کوچک تر از ۰/۰۵ می‌باشد یعنی ۰/۰۰۰ با ضریب ۰/۳۸۳ که نشان دهنده رابطه بین آنها است. به عبارت دیگر، هر چه تأثیر طایفه‌گرایی در شهر ایزه کم‌تر شود به همان اندازه هم حس ناامنی شهروندان کم تر می‌شود. بنابراین مسئولین شهر باید برنامه‌هایی را طراحی و اجرا کنند تا تأثیرات طایفه‌گرایی در شهر را کاهش دهد تا از این طریق حس ناامنی شهروندان هم کم‌تر شود. احمدی و الوند هم در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بین هم‌گرایی قومی با ناآرامی‌های اجتماعی رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد. همان طور که در نظریه هانارز هم به آن اشاره شده است؛ در ارتباط با قوم‌گرایی و ارتکاب جرم در زندگی شهری، گاه تعلق قومی زمینه ساز جرم در جامعه شهری می‌شود (ربالی، ۱۳۸۱: ۳۵). وحدتی که بین گروه‌های هم قوم ایجاد می‌شود باعث می‌شود پدیده‌های اجتماعی جدیدی ظهور کند و در نهایت این پدیده‌های اجتماعی باعث احساس ناامنی شهروندان می‌شوند. ویژگی‌هایی که هانارز بیان کرده در بین طایفه‌های شهر ایزه تطابق دارد و

بستر و فعالیت شهروندان، باید بتوانند با توجه به شباهت‌ها و تفاوت‌های میان افراد، طایفه‌های مختلف و گروه‌های سنی و اجتماعی؛ محیطی امن، سالم و پایدار و جذاب را برای همه افراد فراهم کند. البته مفاهیم مرتبط با امنیت از قدیم با شهر همراه بوده است به نحوی که ایجاد امنیت در فضای شهری با امکان سیاسی مهم، همراه بوده است. چنان که در یک شهر بندری، شهری با ساختار ایلی و طایفه‌ای امنیت با توجه به ویژگی‌های خاص آن تعریف می‌شود. پس نتیجه می‌گیریم پدیده «نزاع» که از گذشته‌های دور در شهرستان ایذه رواج داشته و در فرایند گذر از جامعه سنتی به مدرنیسم یا به عبارت بهتر نوسازی اجتماعی نه تنها از بین نرفته بلکه در مقاطعی افزایش نیز داشته است. سلاح‌های گرمی که در قبایل و طوایف رواج بسیار داشته علاوه بر استفاده از آن در درگیری‌ها و نزاع‌های جمعی در مجالس شادی و عروسی‌ها، حتی در مراسم‌ها و خاکسپاری افراد بزرگ طایفه و قبیله نیز رواج فراوانی داشته و دارد که این خود یکی از مهمترین دلایل تلفات جانی در نزاع‌ها می‌باشد. با برخورد‌ها و پیگیری‌های قانونی در این زمینه می‌توان یکی از عوامل ابزار کشت و کشتار را در بین افراد درگیر در نزاع کاهش داده و حداقل از آمار مجروحیت و کشتار به وسیله سلاح‌ها کاست. یکی از معضلاتی که متأسفانه روز به روز رایج‌تر هم می‌شود همراه داشتن چاقو است که با شروع کوچکترین درگیری سریعاً بدون هیچ گونه ترس و احساس خطری که شاید عواقب سوئی داشته باشد از آن استفاده می‌کنند و این به نوبه خود باعث شدت گرفتن درگیری‌ها شده و حتی کودکان ما از همان کوچکی با چنین ابزار ناخوشایندی آشنا شده و می‌تواند در نوجوانی و جوانی هم یکی از وسایل دفاعی آنها شود. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد ۵۵/۲ درصد محیط طایفه‌ای شهر را باعث

از ۰/۰۵ می‌باشد. به عبارت دیگر، هر چه سطح تحصیلات شهروندان بالاتر برود تأثیر طایفه گرایی بر حس ناامنی شهروندان کم تر می‌شود یعنی با بالا رفتن تحصیلات افراد تأثیر طایفه گرایی و تعصب نسبت به طایفه خود کم تر می‌شود و این باعث می‌شود که حس محیط طایفه گرایی بر شهر و در زمان انتخابات نمایندگان و شورای شهر کم تر شود و به دنبال این جریان حس ناامنی شهروندان هم کم تر می‌شود. طبق این فرضیه باید امکانات آموزشی مناسب در شهر ایذه بالا برود تا شهروندان به راحتی به تحصیلات خود ادامه دهند تا از این طریق تأثیر طایفه گرایی در شهر و درگیری بین آن‌ها کم تر شود و محیط و فضای با آرامش و بدون ترس و نگرانی برای شهروندان فراهم شود. رضائی و بحرینی هم در پژوهش خود به چنین نتیجه‌ای رسیده بودند که تحصیلات دارای رابطه معکوس با نزاع‌های جمعی و درگیری‌های قومی و قبیله‌ای می‌باشند. طبق نظر پارسونز، زور، قدرت و درگیری در جامعه ضامن امنیت اجتماعی که کارآمد باشد نخواهد بود و مهم ترین بعد امنیت اجتماعی، احساس امنیت فرهنگی می‌باشد که خرده نظام‌های اجتماعی به آن احتیاج دارند (ترنر، ۱۳۷۳: ۸۱). بنابراین طبق این نظریه تحصیلات هم که زیر گروه فرهنگ قرار می‌گیرد در جامعه مورد مطالعه با احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری دارد که این نظریه را در شهر ایذه تأیید می‌کند.

۶- نتیجه گیری

مطالعه امنیت، برقراری امنیت، عوامل مؤثر بر امنیت و ... از جمله مفاهیم مرتبط با کشور و از جمله الزامات آن هستند زیرا هیچ کشوری نمی‌تواند بدون داشتن امنیت به حیات خود ادامه دهد و رفاه و توسعه را برای شهروندان خود تأمین نماید. در این میان فضاهای شهری به عنوان

جدول ۶ - رابطه بین تحصیلات با تأثیر طایفه گرایی بر ناامن بودن شهر ایذه

رابطه بین تحصیلات با تأثیر طایفه گرایی بر ناامن بودن شهر	ضریب همبستگی اسپیرمن	سطح معناداری	تعداد جامعه آماری	تأیید یا رد فرضیه
	-۰/۱۵۳	۰/۰۰۰	۳۴۶	تأیید

فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (مهر) ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی ... / ۷۳

بحث مدیریت و تأمین امنیت شهرها را بسیار مشکل نموده است. باید توجه داشت شهر، بخشی از یک کشور و جزیره‌ای درون آن است. بنابراین مدیران و مسئولان اداره‌کننده شهر باید روش‌های جدید مدیریتی همگانی (مشارکتی) را جهت ارتقای کارایی، تأمین تسهیلات ضروری و شکل دهی به فضا و سازمان فضایی شهر اعمال کرده و بپذیرند.

۲- وظایف کنونی مدیریت شهری، تنها محدود به مواردی از قبیل برنامه‌ریزی، خدمات‌رسانی، مدیریت فرهنگ محلی، انجام پروژه‌های عمرانی و غیره نمی‌شود. تنوع و اختلاف در نظام‌های اجتماعی و سیاسی گوناگون را جهت فعالیت‌های شهری و ترسیم چشم‌انداز شهر برای توسعه پایدار شهر در نظر بگیرند.

۳- همان‌طور که شورت بیان می‌کند شهروندان، اجزای تشکیل‌دهنده‌ی جنبش‌های اجتماعی شهری هستند و در عرصه سیاسی شهر، نقش‌های متعددی را ایفا می‌کنند (مویر، ۱۳۷۹: ۲۴۰). بنابراین چگونگی مدیریت و اداره فضاهای شهری، نهاد حاکمیتی موجود در فضای شهر و مسائل مرتبط با آن می‌تواند تعصبات قومی، قبیله‌ای و طایفه‌ای شهروندان را که باعث ناهنجاری و ناامن شدن فضاهای شهر می‌شوند تا حدودی کاهش دهد.

۴- مطالعه و پراکندگی و توزیع جغرافیایی قومیت‌ها، اقلیت‌ها و طایفه‌ها و چگونگی تعامل آن‌ها با حکومت مرکزی و ... یکی از بحث‌هایی است که در جغرافیای سیاسی از جایگاه و اهمیت بالایی برخوردار است. امروزه تنوع و ناهمگونی در میان ساکنان شهری چه به لحاظ خاستگاه اجتماعی و چه به لحاظ منزلت اجتماعی و فرهنگی یکی از مهم‌ترین عوامل بروز آسیب‌های اجتماعی و ناامنی شهر است. منظور منطقه شهری است که در آن افراد با خاستگاه قومی و نژادی خاص و مشترک و یا کسانی که با فرهنگ یا مذهبی خاص، به صورت گروهی زندگی می‌کنند.

احساس ناامنی خود می‌دانستند و بیش از ۴۰ درصد آن‌ها تعصب بالایی نسبت به طایفه خود داشتند. طبق این نتایج شاید یکی از دلایلی که هر ساله بین چهار طایفه شهر ایذه درگیری و کشتار رخ می‌دهد و خسارات مالی و جانی زیادی را در پی دارد همین تعصب بیش از حد به طایفه خود باشد. همان‌طور که هانارز در نظریه‌پردازی تنش‌های قومی بیان کرده؛ ارتکاب جرم در زندگی شهری گاه به خاطر تعلق قومی می‌باشند. ۵۳/۶ درصد تأثیر طایفه‌گرایی را بر ناامن بودن شهر مؤثر می‌دانستند. از دیگر نتایج این پژوهش این است بین حس ناامنی شهروندان با تأثیر طایفه‌گرایی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد که طبق این نتایج نظریه هانارز در شهر ایذه مصداق پیدا می‌کند. بین حس ناامنی شهروندان با تحصیلات رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. یعنی با افزایش تحصیلات حس ناامنی شهروندان کاهش می‌یابد. به عبارتی هر چه تحصیلات افراد بالاتر باشد در فضاهای شهری بدون ترس و نگرانی رفت و آمد می‌کنند. بنابراین مسئولین شهر از جمله نیروی انتظامی با سختگیری و همچنین برخورد شدید با کسانی که از وسایلی مانند چاقو، تبر و دیگر سلاح‌های سرد در معابر عمومی استفاده می‌کنند می‌توانند از شدت نزاع‌ها بکاهند. در نهایت باید محیطی فراهم شود تا شهروندان با آسایش و آرامش و بدون هیچ ترس و نگرانی در آن رفت و آمد کنند کارهای روزمره خود را انجام دهند. این حق طبیعی آن‌ها است و اجزای وظایف مسئولین شهر می‌باشد شرایطی را به وجود بیاورند تا هرگونه عامل که باعث ایجاد ترس و وحشت در شهروندان می‌شوند از قوم‌گرایی و تعصبات طایفه‌ای گرفته تا موارد دیگر را با برنامه‌ریزی‌های هدفمند از بین ببرند.

۷- پیشنهادها

۷-۱- جغرافیای سیاسی (کلی)

۱- شهرها بخشی از فضای هر کشور را تشکیل می‌دهند که به ویژه در قرن جدید ابعاد گسترده‌ای از نظر حجم فیزیکی و تنوع مسائل اجتماعی و اقتصادی پیدا کرده‌اند و این تحولات

۷-۲- در رابطه با فرضیه‌های پژوهش

۱- براساس نتایج فرضیه اول این پژوهش و هم چنین پژوهش احمدی و الوند مشخص شده است که بین

خسارات زیان باری را به دنبال داشته است، لذا با شناسایی عوامل توزیع سلاح‌های غیر مجاز و جمع‌آوری این سلاح‌ها می‌توان از بروز حوادث ناگوار جلوگیری کرد و هم چنین آموزش افراد دارای سلاح مجاز و چگونگی نگهداری از سلاح‌های مجاز توسط نیروی انتظامی ضروری به نظر می‌رسد.

۵- مشارکت مردمی در تأمین و حفظ امنیت در زمینه پیش‌گیری از نزاع.

۶- تقویت شوراهای حل اختلاف در این مناطق و تأمین تجهیزات کمی و کیفی.

۷- برنامه‌ریزی علمی و منطقی برای نحوه‌ی گذراندن اوقات فراغت و تفریح مردم به خصوص جوانان شهر برای کاهش نزاع‌های جمعی و درگیری‌های قومی و طایفه‌ای.

منابع و مأخذ

۱- امیری‌نژاد، غزل‌وی؛ حسین، علی (۱۳۹۱)؛ بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر اهواز، فصلنامه دانش انتظامی خوزستان، دوره اول، شماره دوم.

۲- ارجمندی، نوروزی؛ غلامرضا، ابوالقاسم (۱۳۸۹)؛ حل منازعات قومی در میان عشایر بختیاری شهرستان ایذه (رسم خون بری و خون بس)، مجله بررسی مسائل ایران، سال اول، شماره اول، صص ۳۰-۱.

۳- احمدی، الوند؛ محمدحسین، مریم (۱۳۹۱)، نقش قوم‌گرایی در ناآرامی‌های اجتماعی، فصلنامه انتظام اجتماعی، سال چهارم، شماره دوم، صص ۱۸۲-۱۵۹.

۴- احمدی، حمید (۱۳۷۶)، قومیت و قوم‌گرایی در ایران، افسانه یا واقعیت، اطلاعات سیاسی و اقتصادی، دوره ۱۱، شماره ۱۶-۱۵، تهران.

۵- بندانی، سارا (۱۳۹۱)، بررسی وضعیت مسکن در شهر ایذه، پایان‌نامه کارشناسی، به راهنمایی استاد: ناهید سجادیان، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم زمین، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری.

۶- بیژنی، عزتی؛ علی، عزت‌ا... (۱۳۸۷)، کالبد شکافی

قوم‌گرایی و طایفه‌گرایی با ناآرامی‌های اجتماعی رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد. مسئولین اداره کننده شهر از جمله فرمانداری، شهرداری و دیگر نهادها باید تلاش کنند با برگزاری همایش‌هایی که تعصبات طایفه‌ای و نزاع‌های دسته‌جمعی را کم می‌کند و تهیه بروشور و جزوه از چنین همایش‌ها و ارسال آن به سایر اداره‌ها و نهادها جهت ترویج بین مردم و قشرهای مرتبط با دستگاه‌های مذکور اقدام مؤثری در این زمینه انجام دهند.

۲- در نظریه پارسونز بیان شده که مهم‌ترین بعد امنیت اجتماعی احساس امنیت فرهنگی است که خرده نظام اجتماعی به آن احتیاج دارند. طبق این نظریه و فرضیه دوم بین تحصیلات با حس نامنی اجتماعی رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد. لذا مسئولین شهر و اداره آموزش و پرورش شهر ایذه و دیگر ارگان‌ها و سازمان‌ها می‌بایست امکانات و وسایل مورد نیاز و ضروری را برای شهروندان فراهم کنند تا افراد به راحتی و با آرامش به تحصیلات خود ادامه دهند چرا که در مرحله بعدی احساس نامنی شهروندان کاهش پیدا می‌کنند.

۳- همان طور که هانارز بیان کرده تفاوت رتبه‌های اجتماعی در واقع پاداشی است که ساخت اجتماعی قدرت به رفتارهای بهنجار و ناهنجار می‌دهد. هنجارهای جامعه هنجارهایی هستند که حاکم آن‌ها را به وجود می‌آورد و فردی که در جامعه از مطلوب‌ترین جایگاه برخوردار باشد بیش‌ترین سازگاری را از خود نشان می‌دهد. پس طبق این نظریه و فرضیه سوم مسئولین و تمام سازمان‌ها و نهادهایی که در شهر ایذه شهر را اداره و به شهروندان خدمات رسانی می‌کنند باید تعصبات طایفه‌ای را کنار بگذارند و شهروندان با یک نگاه یکسان دیده شوند. از طایفه‌گرایی و پارتی‌بازی دوری شود تا حس طایفه‌گرایی در شهروندان هم کم رنگ شود و به دنبال آن فضای آرام و آسوده فراهم گردد تا احساس نامنی اجتماعی در شهروندان شهر ایذه کاهش پیدا کند.

۴- خلع سلاح: با توجه به وفور سلاح‌های غیر مجاز در دست مردم و عدم استفاده صحیح از این سلاح‌ها که گاهی

فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (ص ۷۵)
ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی ... / ۷۵

۱۶- عرب انصاری، یوسف وند؛ مهدی، جواد (۱۳۹۱)؛ بررسی پیامدهای حجاب و نقش آن در ارتقای امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی کردستان، نشریه دفتر تحقیقات کاربردی فا.ا. کردستان، سال سوم، شماره دهم، صص ۱۳۹-۱۰۷.

۱۷- عزتی، احمدی سیلوه؛ عزت‌ا...، جمال (۱۳۸۹)، تحلیل فضایی بحران قومیت‌ها در خاورمیانه (مطالعه موردی: کردهای ایران)، فصلنامه جغرافیایی انسانی، سال دوم، شماره دوم.

۱۸- عبدی، عطاء ا... (۱۳۸۱)، بررسی نسبت احساس بین محلی‌گرایی و ملی‌گرایی (مطالعه موردی: شهر تبریز)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی استاد: محمدرضا حافظ‌نیا، تهران: دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیایی سیاسی.

۱۹- قربانی‌نژاد، حافظ‌نیا، احمدی‌پور، قوام؛ ربیاز، محمدرضا، زهرا، عبدالعلی (۱۳۹۳)؛ بررسی مفهوم منازعه در نظریه‌های روابط بین‌الملل و ژئوپلتیک، فصلنامه راهبرد، سال ۲۳، شماره ۷۰، صص ۲۹۱-۲۶۵.

۲۰- قوام، عبدالعلی (۱۳۷۲)، اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌المللی، چاپ دوم، تهران: سمت.

۲۱- کلهر، محمدرضا (۱۳۸۴)، مبانی نظری شاخص‌های امنیت، تهران: مرکز تحقیقات و پژوهش‌های ناجا.

۲۲- کاویانی‌راد، مراد (۱۳۸۰)، بررسی نقش هویت ملی در اتحاد ملی (مطالعه موردی: قوم بلوچ)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، به راهنمایی استاد: محمدرضا حافظ‌نیا، تهران: دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیایی سیاسی.

۲۳- گودرزی، حسین (۱۳۸۵)، مفاهیم بنیادین در مطالعات قومی، چاپ اول، تهران: انتشارات تمدن ایرانی.

۲۴- میرفردی، صادق‌نیا؛ اصغر، آسیه (۱۳۹۰)؛ میزان گرایش به نزاع جمعی در میان مردان ۱۵ تا ۶۵ شهرستان بویر احمد و عوامل مؤثر بر آن، فصلنامه دانش انتظامی کهگیلویه و بویراحمد، سال چهارم، شماره ۶.

جنبش‌ها و گروه‌های قومی در استان خوزستان، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال پنج، شماره ۲۰، صص ۲۹-۱۳.

۷- پورافکاری، نصرالله (۱۳۸۳)، نزاع‌های جمعی محلی، مجموعه مقالات اولین همایش ملی طرح مسائل جامعه‌شناسی ایران، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.

۸- ترنر، جان‌اتان (۱۳۷۳)، ساخت نظریه‌های جامعه‌شناسی، ترجمه عبدالعلی لهسایی‌زاده، شیراز: انتشارات نوید.

۹- حسینی، گنجی، امیراحمدی؛ سیدجواد، قربان‌علی، رحمت ا... (۱۳۹۱)؛ وفاق اجتماعی و اقلیت‌های قومی در ایران با تأکید بر ابعاد سیاسی، فصلنامه مطالعات سیاسی، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۱۵۶-۱۲۹.

۱۰- حافظ‌نیا، احمدی‌پور، خوجم، انصاری‌زاده؛ محمدرضا، زهرا، عبدالوهاب، سلمان (۱۳۸۸)؛ بازنمایی مفهوم ملت در فضای مجازی، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، پیشین شماره پاییز و زمستان، صص ۲۵-۱.

۱۱- حافظ‌نیا، حسینی، احمدی‌پور؛ محمدرضا، سیدسلیمان، زهرا (۱۳۹۲)، سیاست دولت و مناسبت‌های بین قومی (مطالعه موردی: قوم بلوچ و سیستانی)، فصلنامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره هفدهم، شماره ۲، صص ۲۱-۱.

۱۲- خراطها، س، جاوید، ن (۱۳۸۴)، بررسی علل و عوامل جامعه‌شناختی بروز نزاع و درگیری و پیامدهای آن در شهر تهران، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، سال دوم، شماره ۶ و ۷، معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا.

۱۳- درویشی، فرزاد (۱۳۹۰)، نزاع جمعی و تأثیر آن بر امنیت اجتماعی در استان ایلام، فصلنامه پلیس ایلام، سال اول، شماره سوم و چهارم.

۱۴- رضائی‌کلواری، بحرینی؛ نورا...، مجید (۱۳۸۹)؛ مطالعه رابطه عوامل فرهنگی-اجتماعی با نزاع‌های دسته جمعی، قومی و قبیله‌ای در شهرستان لردگان، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، صص ۱۶۲-۱۳۸.

۱۵- ربانی، فریدون؛ رسول، وحید (۱۳۸۱)؛ جامعه‌شناسی شهری، اصفهان، دانشگاه اصفهان؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی، سمت، چاپ اول.

prejudice: A guide for counselors and educators. Sage Publications, Inc.

38- Spaij R. 2006. Aspects of Hooliganism Vvviolence Amesterdaw School for social Science Research, pp1-33.

39- www.amar.org.ir

40- www.artyasuj.ir

41- www.azadmardan.com

۲۵- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۹۲)، جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی، چاپ ششم، تهران: انتشارات سمت، صص ۱۶-۴۱.

۲۶- میرحیدر (مهاجرانی)، درّه (۱۳۹۱)، مبانی جغرافیای سیاسی، چاپ هجدهم، تهران: انتشارات سمت، صص ۱۲۸-۱.

۲۷- مویر، ریچارد (۱۳۷۹)، درآمدی نو بر جغرافیای سیاسی، ترجمه دره میرحیدر و سید یحیی صفوی، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.

۲۸- مقصودی، مجتبی (۱۳۸۰)، تحولات قومی در ایران، علل و زمینه ها، تهران: مؤسسه مطالعات ملی.

۲۹- مهندسین مشاور ماب (۱۳۸۸)، طرح جامع شهر ایذه.

۳۰- مهندسین مشاور ماب (۱۳۹۰)، خلاصه‌ای از طرح جامع شهر ایذه.

۳۱- نوایخش، مهرداد و نظری، جواد و ایدر، نبی ا... (۱۳۸۸)، تبیین جامعه شناختی عوامل مؤثر بر انسجام اجتماعی در بین روستاییان (مطالعه موردی: استان ایلام)، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر، سال سوم، شماره ۷، صص ۲۰-۱.

۳۲- نوروزیان، ابراهیم (۱۳۸۹)، بررسی رابطه پایگاه اجتماعی - اقتصادی و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان ۱۸ تا ۲۹، پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمای استاد جعفر هزارجریبی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی، گروه برنامه ریزی رفاه اجتماعی.

۳۳- هزارجریبی، جعفر و صفری شالی، رضا (۱۳۸۸)، بررسی رضایت از زندگی و جایگاه احساس امنیت در آن (مطالعه در بین شهروندان تهرانی)، فصلنامه علمی - پژوهشی انتظام اجتماعی، سال اول، شماره سوم.

34- Behrman, Harry Webne (1998), The Practice of Facilitation: Managing Group Process and Solving Problems, Quorum Books, Greenwood Publishing.

35- Eitzen S Maxine b. 1992. Social problems. Allyn, bacon, Boston.

36-Kleg, M. (1993). Hate prejudice and racism. SUNY Press.

37- Ponterotto, J. G., & Pedersen, P. B. (1993). Preventing